

QYT

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

Ro'yxatga olinadi

№ 635
- 29.08.2022 y.

“Hayot faoliyati xavfsizligi” fanining

SILLABUSI

Bilim sohasi:	400000	-	Qishloq va suv xo'jaligi
Ta'lim sohasi:	410000	-	Qishloq, o'rmon, baliqchilik xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishi:	5410500	-	Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash va dallabki ishlov berish texnologiyalari

“Hayot faoliyati xavfsizligi” fani bo'yicha 5410500 –“Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash va dallabki ishlov berish texnologiyalari” ta'lim yo'nalishi uchun soatlar taqsimoti

Umumiy o'qov soati	100
Shu jumladan:	
Ma'ruza	20 soat
Laboratoriya	20 soat
Mustaqil ta'lim	60 soat

Qarshi-2022

Fanning ishchi o'qov dasturi, Toshkent davlat texnika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2019 yil 4 oktyabrdagi 892- sonli buyrug'ining bilan tasdiqlangan fan dasturi asosida ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar : N. Maxmatqulov, QurMII "Ekologiya va mehnat muhofazasi" kafedrasi katta o'qituvchisi.

Fanning silabasi "Ekologiya va mehnat muhofazasi" kafedrasi yig'ilishida (bayan № 1, 26.08.2022 y.), Sun'at texnologiyasi fakulteti Uslubiy komissiyasida (bayan № 1, 27.08.2022 y.) va institut Uslubiy kengashida (bayan № 1, 29.08.2022 y.) muhokama etilgan va o'qov jarayonida foydalanishga tavsiya qilingan.

QMII O'qov-uslubiy boshqaruv boshlig'i:

Sh. Turdiyev

Fakultet uslubiy komissiyasi raisi

M. Hakimova

"Ekologiya va mehnat muhofazasi" kafedra mudiri:

R.A. Esbonqulov

"Hayot faoliyati xavfsizligi va mehnat muhofazasi" fani silabasi

Fan (modul) kodi FVAM-1.13	O'qov yili 2022-2023	Semestr 3	ECTS krediti 4
Fan (modul) turi Majburiy	Ta'lim tili- o'zbek		
Fanning nomi	Auditoriya musog'uliduri (soat)	Mustaqil ta'lim	Hududlik dars soati 4
"Hayot faoliyati xavfsizligi" fani	40	60	Jami yuklama 100

O'qituvchi haqida ma'lumot

Kafedra nomi	Ekologiya va mehnat muhofazasi	Telefon nomeri	e-mail
O'qituvchilar	F.I.SH.		
Ma'ruzachi	Maxmatqulov Nurilla Inomovich	+99899 660 0114	nurilla.mahmatqulov@mail.ru
Seminlar	Maxmatqulov Nurilla Inomovich	+99899 660 0114	nurilla.mahmatqulov@mail.ru

– amijamoa va shaxsiy himoya vositalaridan foydalanishni;

– radiatsiyaviy, kimyoviy va biologik (bakteriologik) xavfning o'zaro bog'liqligi va dozimetrik nazorat asboblari bilan ishlashni;

1.3. Hayot faoliyati xavfsizligi fanining boshqa fanlar va ishlab chiqarish bilan o'zaro bog'liqligi

“Hayot faoliyati xavfsizligi” fani “Mehtat muhofazasi”, “Muhimlik psixologiyasi”, “Psixofiziologiya”, “Ergonomika”, “Texnikaviy estetik”, “Atrof muhit himoyasi va ekologiya”, “Favqulodda holatlar va fuqarolar muhofazasi” kabi fanlarning yutuqlariga asoslanadi. Ushbu fanlar bilan birga tadqiqot qiladi va o'rganadi. Lekin, insonning hayot faoliyatida barcha turdagi bog'lanishlar bir vaqtda yuzaga kelsa va shu sababli inson o'z faoliyatida bir nechta omillar bilan bog'lanadi, o'zaro ta'sirida bo'ladi. Shu sababli insonning hayot faoliyati davridagi umumlashgan xavfli va zararli faktorlarning inson sog'ligiga va mehtat qobiliyatiga birgalikda ta'sirini ulohida mustaqil fan sifatida “Hayot faoliyati xavfsizligi” o'rganadi.

Hayot faoliyati xavfsizligi va mehtat muhofazasi fanini o'rganish nafaqat texnosferada xavf tug'ilganda, balki ishlab chiqarish jarayonida ishlovchilarni kasb kasalligiga chalinishlarini qisqartirish, bixavf holatlar oldini olish shuningdek, BIOSferada (atrof-muhitda) yuz beradigan favqulodda vaziyatlarda insonlar o'limi va moddiy zararlarni miqyosini kamaytirish imkonini beradi.

II. FANNI O'QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT VA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Yo'nalishning o'ziga xos xususiyatlari dasturni interfaol usullarda o'zlashtirishni taqozo qiladi. Bunda asosiy e'tibor odatdagi mashg'ulotlarda va mustaqil tayyorgarlikda o'zlashtiriladigan chuqurlashtiriladigan nazariy bilimlarga hamda obektiv jarayonlar va hodisalarga nisbatan daryosqarashni shakllantirishda ma'ruza mashg'ulotlariga katta o'rin ajratiladi.

“Hayot faoliyati xavfsizligi” fanini o'qitish jarayonida quyidagi asosiy konseptual yondashuvlardan foydalaniladi:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – bu ta'lim o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarini to'laqonli rivojlantirishni ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni loyihalashtirilayotganda, albatta, ma'lum bir ta'lim oluvchining shaxsiy emes, avvalo, kelgusidagi muttacasaslik faoliyati bilan bog'liq o'qish maqsadlaridan kelib chiqqan holda yondashilishni nazarda tutadi.

Tizimli yondashuv – ta'lim texnologiyasi tizimining barcha belgilarini o'zida mujassam etmoq'i lozim: jarayonning muntazirligi, uning barcha bo'g'itlarini o'zaro bog'langanligi, yaxlitligi.

Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv – shaxsning jarayonli sifatlarini shakllantirishga, ta'lim oluvchining faoliyatini aktivlashtirish va intensivlashtirish, o'qov jarayonida uning barcha qobiliyati va imkoniyatlari, tushabushkorligini oshirishga yo'naltirilgan ta'limni ifodalaydi.

Dialogik yondashuv – bu yondashuv o'qov munosabatlari yaratish zaruriyatini bildiradi. Uning natijasida shaxsning o'z-o'zini faollashtirishi va o'z-o'zini ko'rsatish olishi kabi ijodiy faoliyatni kuchayadi.

Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish – demokratik, tenglik, ta'lim berovchi va ta'lim oluvchi faoliyat mazmunini shakllantirishda va erishilgan natijalarni baholashda birgalikda ishlashni joriy etishga e'tiborni qaratish zarurligini bildiradi.

Muammoli ta'lim – ta'lim mazmunini muammoli tarzda taqdim qilish usuli ta'lim oluvchi faoliyatini aktivlashtiradi. Bunda ilmiy bilimni obektiv qarama-qarshiligi va uni hal etish usullarini ijodiy tarzda qo'llanilishi dialektik munosabatlarni shakllantiradi va rivojlanish natijasida talabani mustaqil ijodiy faoliyat ta'minlaydi.

Axborotni taqdim qilishning zamonaviy vosita va usullarini qo'llash – yangi kompyuter va axborot texnologiyalarini o'qov jarayoniga tatbiq etish.

O'qitishning usullari va texnikasi – ma'ruza (kiritish, muvazga o'id, vizuallash), muammoli ta'lim, keys–studi, pintoord, parados va loyihalash usullari, amaliy ishlari.

O'qitishni tashkil etish shakllari – dialog, polilog, mulohaza hamkorlik va o'zaro o'rganishga asoslangan frontal, kollektiv va guruh.

O'qitish vositalari – o'qitishning an'anaviy shakllari (darslik, ma'ruza matni) bilan bir qatorda – kompyuter va axborot texnologiyalari.

Monitorng va baholash – o'qov mashg'ulotida va butun kurs davomida o'qitishning natijalarini rejalik tarzda kuzatib boriladi. Kurs oxirida test topshiriqlari yoki yozma ish variantlari yordamida tinglovchilarning bilimlari baholalanadi.

“Hayot faoliyati xavfsizligi” fanini o'qitish jarayonida kompyuter texnologiyasidan, “Power Point” prezentatsiya va “Excel” elektron jadval dasturlaridan foydalaniladi. Aytim mavzalar bo'yicha talabalar bilimni baholash test usulida va kompyuter yordamida bajariladi. Laboratoriya va amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ulabiy ko'rsatmalar ko'rsatishdagi tanqatira materiallar tayyorlanadi, oraliq va yakuniy nazoratlar o'tkaziladi.

III. “HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI” FANIDAN MASHG'ULOTLARNING MAVZALARI VA SOATLAR BO'YICHA TAQSIMLANISHI

3.1. Ma'ruza mashg'ulotlari

T/R	Mavzu, bo'lim nomi	Umumiy soat
1	1- modul. Hayot faoliyati xavfsizligining nazariy asoslari -Hayot faoliyati xavfsizligi faniga kirish va uning huquqiy asoslari Hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlash. Hayot faoliyati xavfsizligi haqida tushuncha. Hayot faoliyati xavfsizligining asosiy tushunchalari va terminlari. Hayot faoliyati xavfsizligi tarkibiy qismlari va ularning tekshirish obektlari. Hayot faoliyati xavfsizligi nazariy asoslari Hayot faoliyati xavfsizligining huquqiy asoslari, mazmuni. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha qabul qilingan asosiy qonunlar, standartlar, nizomlar, qoidalar va me'yoriy hujjatlar tizimi.	2
2	2-mavzu. Faoliyat xavfsizligini ta'minlash. Uning ergonomika va psixologik asoslari Faoliyat xavfsizligini ta'minlash. Hayot faoliyati xavfsizligining asosiy tushunchalari, ularning mazmuni. Xavflar, ularning tasnifi. Faoliyat xavfsizligini ta'minlash tamoyillari, usullari. “Inson – muhit” tizimida inson omili. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashning	2

	ergonomika usullari asosiy prinsip va usullari. Fagaro muhofazasining kuchi va psixologiyasi. Inson faoliyatini tashkil qilishning psixologik jihatlari. Ish joylarini estetik jihatdan j	
3	2-modul. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimi 3-mavzu. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish va xodimlar bilimni tekshirish va o'qitish Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimi, xavfsizlikni ta'minlashga oid tadbirlarini rejalashtirish. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimini muhlag bilan ta'minlash. Ishlovchilarni faoliyat xavfsizligi talablari bilan qatnash o'qitish va qayta tayyorlash tizimi. Xodimlarni o'qitish va qayta tayyorlashni ta'minlash. Bilimlarni tekshirish va baholash tizimi samardorligi.	2
4	4-mavzu. Ishlab chiqarishda sodir bo'ladigan baxtsiz hodisalar va kash kasalliklari Ishlab chiqarishda mehnat qobiliyatini yo'qotilishi. Faoliyat jarayonida sodir bo'ladigan avariya. Ishlab chiqarishda faoliyat jarayoni vaqtida yuzaga keladigan jarohatlanishlar va kash kasalliklari. I-1 shakldagi dalolatnomani to'ldirish tartibi.	2
5	5-mavzu. Ishlab chiqarishning sanitariyasi va gigiyenasi meyorlari, mazmuni. Ishlab chiqarishdagi changlari va zararli moddalarning inson organizmiga ta'siri. Texnosferada havo muhitining ko'rsatkichlari, ularning mehnat faoliyatiga ta'siri, ishlab chiqarish mikroklimalining gigiyenik meyorlari, ularning inson organizmiga ta'siri. Ishlab chiqarishda mu'tadil oh-havo sharoitini yaratish. Ishlab chiqarish changlari moddalarning inson organizmiga salbiy ta'siri. Changlarga qarshi chora-tadbirlar. Ishlab chiqarish jarayonlarida zararli omillar va ularning himoyalash tadbirlari. Ishlab chiqarishda zararli moddalar va ularning himoyalash usullari.	2
6	6-mavzu. Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish, yoritish tizimi va shovqin, titrash hamda zararli nurlanishlar inson organizmiga zararli ta'siri Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish tizimi ularning turlari. Umumiy va mahalliy shamollatishning mohiyati. Ishlab chiqarishda yoritish va uni meyorlari. Shovqin va titrashni ta'minlash, muhaddaza chora-tadbirlari. Ultra va infra tovuqlarning inson organizmiga zararli ta'siri. Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning himoyalash usullari va inson organizmiga ta'siri.	2
7	7-mavzu. Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari Ishlab chiqarishda elektr xavfsizlik asoslari. Elektr tokidan muhofazalanish usullari. Yerga ulab muhofazalanish tadbirlari. Inson tanasiga elektr tokiga ko'rsatayotgan qarshiligi	2
8	3-modul. Favqulodda vaziyatlarda va fuqaro muhofazasi 8-mavzu. Favqulodda vaziyatlar, ularning turlari. Fuqaro muhofazasining maqsadi va vazifalari. Zilzila va undan muhofazalanish tadbirlari Tabiiy, texnologik va ekologik favqulodda vaziyatlar va undan	2

	muhofazalanish usullari. Fuqaro muhofazasining kuchi va vositalari. Fuqaro muhofazasi rejalari tuzish. Fuqaro muhofazasi shart-sharoitlarini ta'minlash. Zilzila va o'qitish. Zilzila va undan muhofazalanish usullari.	
9	4-modul. Yung'in xavfsizligi asoslari 9-mavzu. Yung'in xavfsizligini ta'minlash choralarini Yung'in o'qitish, uning kelib chiqish sabablari, omillari, turlari, yonib faqaralari va ularning xususiyatlari. Iqtisodiyot tarmoqlari binolari, inshootlari va qurilish materiallarining yung'inga qarshi himoyalash darajalari. Sanoat korxonalarining yung'inga va portlashdan xavfi bo'yicha tadbirlar	2
10	5-modul. Birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish asoslari 10-mavzu. Birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish asoslari Respublikada birlamchi tibbiy xizmatining tashkil etilishi va uning asosiy vazifalari. Jambag'lariga birlamchi tibbiy yordam ko'rsatishning tartibi va qoidalar. Yurak-o'pka reanimatsiyasi (qayta jonlantirish)ni o'qitish qoidasi. Yomirlardan qon ketishi, turlari, vaqtincha to'xtatish usullari.	2
	Jami	20

Ma'ruza mashg'ulotlari multimedia qurilmalar bilan jixozlangan auditoriya akadem guruhlari bilan o'tiladi. Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: aqliy hajim, bittis-so'rov, tabiiy qilish, "ko'rgazmali ma'ruza", "suhbat", "bahs-munozara", "tushunchalar tabiiy", "tarmoqlar", "kichik guruhlarda ishlash", badiiy skeleni, BBB jadvali (Bilaman, bittisni soxlayman, bittis oldim).

3.2 Laboratoriya mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu o'qitish fani bo'yicha talabalar laboratoriya ishlari o'qitish rejasidagi auditoriya shartlari mos ravishda standart va mullaka talablariga mos ravishda mustaqil bajarishni o'z ichiga oladi.

Laboratoriya mashg'ulotlarining taxminiy ro'yxati

T/r	Laboratoriya mashg'ulotlar mavzulari	Saat
1	Ishlab chiqarish korxonalarda va inshootlarda tabiiy yoritilishni aniqlash	2
2	Sanoat korxonalarini va muassasalarda mikroklimal sharoitlarini aniqlash	2
3	Zararli changlar konsentratsiyasini aniqlash	2
4	Zararli moddalarning konsentratsiyasini aniqlash	2
5	Sanoat korxonalaridagi shovqin aniqlash	2
6	Ishlab chiqarish joylaridagi tebranishni aniqlash	2
7	Elektr jixozlarini yerga ulashni hisoblablash	2
8	Radiatsion va kimyoviy moddalar haddaga turganlik darajasini hisoblash	2
9	Birlamchi uch uchirish vositalarini hisoblash	2
10	Birlamchi o't o'chirish vositalari ish unumdorligini aniqlash	2
	Jami:	20

3.3. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Mazkur fani o'qish jarayonida ta'limning zamonaviy metodlari, pedagogik va axborot texnologiyalari qo'llanilishi nazarda tutiladi.

Ma'ruzada zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentatsiya va elektron didaktik texnologiyalar.

O'qitilgan amaliy mashqlarda aqliy xujim, guruhli fikrlash, pedagogik texnologiyalar.

O'qitilgan tajriba mashqlarida kichik guruhlarda musobaqa, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalarni qo'llash nazarda tutiladi.

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalarni mustaqil ta'lim ma'ruzalar kompekti va tavsiya etilgan adabiyotlar hamda davriy jurnallar, internet manbailari bilan ishlashni, standart va malika talabiga mos ravishda mustaqil bajarishni o'z ichiga oladi.

Tavsiya etiladigan mustaqil ta'lim mavzulari:

1. HFX muammolarini o'rganishga katta hissa qo'shgan jahon va vatanimiz olimlari. Ularning ushbu ilmiy-amaliy ishlari.

2. Xavflarni kvantifikatsiyalashning usuli, balli va bosqich usullarini tahlil qilish.

3. Xavfsizlikni ta'minlash usullarini ta'minlash usullarini tahlil qilish.

4. Faoliyatning turli bosqichlarida xavfsizlik shartlarini tahlil qilish.

5. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashning ergonomik ko'rsatkichlarini tahlil qilish.

6. Ish o'rni tashkilotlarining talablari.

7. Inson antropometrik ko'rsatkichlarining faoliyat xavfsizligiga ta'siri.

8. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashda psixologik omillarning ahamiyati.

9. O'zbekiston Respublikasida hayot faoliyat xavfsizligini ta'minlash sohasida qabul qilingan qonun va me'yoriy hujjatlar tizimi.

10. Hayot faoliyat xavfsizligi fani bo'yicha glossariy tuzish.

11. Insonning fiziologik va psixologik tavsiylarining xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.

12. Odam anatomiyasining (antropometrik parametr-larining) xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.

13. Hayot faoliyat xavfsizligini ta'minlashga oid xalqaro tajriba va talabalar tashkili.

14. Hayot faoliyat xavfsizligini ta'minlashga oid chet davlatlarda qabul qilingan qonunlar va me'yoriy hujjatlar tashkili.

15. Shovqin va titrashdan himoyalashish texnik vositalarining goradlanishi va tuzilishi.

16. Mashina va mexanizmlar uchun texnika xavfsizligi talablari keltiriladigan me'yoriy hujjatlar tizimi.

17. Davlat yong'in xavfsizligi xizmati.

18. Respublika bo'yicha yong'inlar sodir bo'lishi va ularda ko'riladigan zararlarning ta'minlash usullari.

19. Yong'inlardan himoyalashishning zamonaviy texnik vositalari.

20. Xalqaro terrorizm va terroristik tashkilotlar.

21. O'zbekistonda bo'lishi mumkin bo'lgan texnologik xavflar.

22. Markaziy Osiyoda bo'lishi mumkin bo'lgan tabiiy xavflar.

23. "Aholini va hududlarni tabiiy hamda texnologik xavfsizlikni ta'minlash vaziyatlaridan muhofaza qilish to'g'risida"gi qonun birlarini o'rganish.

24. Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat

tizimi(FVDT)ning strukturaviy tuzilishini o'rganish.

25. "Fuqaro muhofazasi to'g'risida"gi qonun birlarini o'rganish.

26. "Terrorizmga qarshi kurash to'g'risida"gi qonun birlarini o'rganish.

27. "Xavfli ishlar chiqarish cheklarininng sancat xavfsizligi to'g'risida"gi qonun birlarini o'rganish.

28. "Chiqindilar to'g'risida"gi qonun birlarini o'rganish.

29. Favqulodda vaziyatlarda xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha qabul qilingan davlat standartlari tizimini o'rganish.

30. "Gidrotehnika inshootlarining xavfsizligi to'g'risida"gi qonun birlarini o'rganish.

31. "Sanitariya nazorati to'g'risida"gi qonun birlarini o'rganish.

32. "Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi qonun birlarini o'rganish.

IV. FAN BO'YICHA TALABALAR BILIMINI NAZORAT QILISH

Talabalar bilimni nazorat qilish O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 31 dekabrda "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 824-sonli qarori bilan tasdiqlangan Nizomga muvofiq uch turdagi, ya'ni joriy, oralq va yakuniy nazoratlar o'tkaziladi.

Joriy nazorat - fan mavzulari bo'yicha bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash maqsadida laboratoriya, amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ta'lim topshiriqlari bo'yicha, og'zaki so'rov, test o'tkazish, suhbat, nazorat ishi, kollokvium, uy vazifalarini tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o'tkaziladi.

Oraliq nazorat - semestr davomida modulli tizim asosida o'quv dasturlarining beshishi (fanning bir necha mavzularini o'z ichiga olgan) bo'lim tugallanganidan keyin, talabning bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash maqsadida yozma, og'zaki, test shaklida o'tkaziladi. Oraliq nazorat bir semestrda ikki (yoki bir) marta o'tkaziladi va shakli yozma, og'zaki, test va bokuza) hamda soni o'quv faniga ajratilgan umumiy soatlar hajmidan kelib chiqqan holda belgilanadi.

Yakuniy nazorat - semestr yakunida mutayyan fan bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarini talabalar tomonidan o'zlashtirish darajasini aniqlash maqsadida tayanch tushuncha va iboralarga asoslangan "Yozma ish" shaklida o'tkaziladi. Ilmiy Kengash qarori bilan yakuniy nazorat og'zaki, test va boshqa shakllarda ham o'tkazilishi mumkin.

Fan bo'yicha ON kafedra yig'ilishi va fakuldat Kengashi qaroriga asosan i marta o'tkaziladi.

Talabning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi namunaviy mezonlar (keyingi o'rinlarda namunaviy mezonlar deb yuritiladi) tavsiya etiladi:

a) 5 ball uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim-xulosa va qaror qabul qilish, ijodiy fikrlay olish, mustaqil mushohada yuritish, olgan bilimlarini amalda qo'llay olish; muhoyatini tushunish; bilish, aytib berish; tasavvurga ega bo'lish.

b) 4 ball uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim- mustaqil mushohada yuritish; olgan bilimlarini amalda qo'llay olish; muhoyatini tushunish; bilish, aytib berish; tasavvurga ega bo'lish.

v) *3 ball* uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim: mohiyatini tushunish; bilish, aytib berish; tuzatuvga ega bo'lish.

Talabning fan bo'yicha reytingi quyidagicha aniqlanadi:

$$R = V \cdot Q / 100$$

bu yerda: V - semestrda fanga ajratilgan umumiy o'quv yuklamasi (soatlarda); Q - fan bo'yicha o'zlashtirish darajasi (balllarda).

V. INFORMATSION-ILUUV TA'MINOTI.

Mazkur faanni o'qitish jamiyomida O'zbekiston Respublikasining mehnatni muhofaza qilish, faqirulodda vaziyatlarga oid qonunlari, kodekslar, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarorlari va Farmonlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Qarorlari, chet el va Respublikamizda nashr etilgan adabiyotlar, elektron adabiyotlar, virtual laboratoriyalar, laboratoriya mavzusiga oid texnik jihozlar, turli slaydlar, videokafiyalar, ilmiy jurnallardagi maqolalar, ma'ruza matnlari, fan bo'yicha o'quv-uslubiy mujmalatlar hamda Internet materiallaridan foydalaniladi.

5.1. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlari va axborot manbalari

5.1.1. Asosiy adabiyotlar

1. A. Mark, P. Friend James Fundamentals of Occupational Safety and Health. Berman Press, Germaniya, 2007
2. Yuldashev O.R. Mehnat muhofazasi maxsus kurslari. Darslik. -T.: "Tufakkur qanot", 2015. - 336 b.
3. E.I. Ibragimov, S. Gazizadeva, O.R. Yuldashev. Mehnat muhofazasi maxsus kurslari. Darslik. -T.: TIMI, 2014. - 536 b.
4. O.R. Yuldashev, SH.G. Djabborova, O.T. Xusanova. Hayot faoliyati xavfsizligi. Darslik. -T.: "Toshkent-Iqtisodiyot", 2014. - 268 b.
5. Yormatov G.YO. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. -T.: "Aloqicha", 2009. - 348 b.
6. Narziyev SH.M., Kurbonov SH.X. Hayot faoliyati xavfsizligi. O'quv qo'llanma. -T.: "Yangi nashr", 234 b.

5.1.2. Qo'shimcha adabiyotlar

6. Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizam va ahamiyat javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil isloqibollari haqida bag'irlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
7. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. -T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 488 b.
8. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi - T.: O'zbekiston, 2014. - 46 b.
9. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi (yangi tahriri) O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 2016 yil 22 sentabr.

10. Ichki chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni va xodimlar salomatligining boshqa xil zararlanishini tekshirish va hisobga olish to'g'risidagi Nizom. Vazirlar Mahkamasining qarori № 286, 06.06.1997. -T.: 1997.

11. "Ichki chiqarishdagi baxtsiz hodisalar va kasb kasalliklaridan muhoziy davlat ijtimoiy sug'urtasi to'g'risida"gi qonun. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2008, 37-38-son.

5.1.3. Internet saytlari

12. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.
13. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
14. www.mintrud.uz - Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi sayti.
15. www.bilim.uz - O'qituvchi sayti.